

СТВОРЕННЯ МУЛЬТИКОМФОРТНОГО АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РЕКОНСТРУКЦІ ІСТОРИЧНОГО ЦЕНТРУ МАЛОГО МІСТА

Визначаються критерії мультикомфортного архітектурного середовища та прийоми його створення в процесі реконструкції історичних центрів малих міст.

Ключові слова: мультикомфортне архітектурне середовище, історичний центр, мале місто, екокомфорт, енергокомфорт, комфорт перебування, комфорт пересування, санітарний та акустичний комфорт, візуальний комфорт, емоційний комфорт, адаптаційний комфорт.

Постановка проблеми. Яким має бути сучасне архітектурне середовище історичного центру міста, щоб бути привабливим для різних груп людей? Яким ми, як архітектори, повинні його зробити в процесі реконструкції для: місцевих мешканців (в першу чергу), туристів та інвесторів.

Чому обрано саме ці категорії людей? Тому що вони є користувачами і виробниками цього середовища. Саме від їх бажань, потреб та можливостей залежить, яким буде їх місто, в якому напрямку воно буде розвиватися.

Отже, завдання архітектора в процесі реконструкції історичного центру міста створити якісне мультикомфортне архітектурне середовище для різноцільового та різнотривалого перебування різних груп людей. Для цього слід враховувати їх різні пріоритети. Також слід враховувати різну тривалість користування ними цим середовищем.

Виклад основного матеріалу. Місцеві мешканці. Їм має бути зручно. Їх має все влаштовувати, щоб вони залишалися жити в своєму рідному місті, а не їхали в інше місце. Вони є довготривалими користувачами. Для них важливі комфорт та безпека проживання, праці та пересування; улюблені (позитивні) місця для відпочинку, спілкування, прогулянок, куди вони зможуть приходити кожного дня.

Туристи. Їм має бути цікаво приїжджати в це місто, залишати гроші, підтримувати місто фінансово, сприяючи його розвитку. Вони є короткостроковими користувачами. Для них важливі яскраві емоції, місця враження, комфорт та безпека перебування в місті. У них повинно виникнути бажання знову повернутися в це місто за отриманими відчуттями та враженнями.

Інвестори. Їм має бути вигідно вкладати гроші в розвиток цього міста. Вони є виробниками міського середовища. Інвестори повинні бути впевнені, що, вклавши гроші в розвиток інфраструктури міста, ця інфраструктура буде затребуваною місцевими мешканцями і туристами. Для них важливим є безпечне, комфортне та тривале перебування різних користувачів в цьому середовищі. Чим довше користувач залишиться в створеному для нього комфортному середовищі, тим більше він зможе зробити витрат, тим вигідніше це буде для інвесторів і відтак для розвитку міста взагалі.

Яким повинне бути місто, зручне для життя? На думку Яна Гейла: «Місто має бути живим, безпечним, сталим, здоровим». Живе, коли можливість ходити пішки мають більшість мешканців; безпечне, коли більше людей знаходяться в громадських місцях; стале зі сталою екологією, з екологічно чистим зручним і безпечним громадським транспортом; здорове зі здоровими громадянами, що мають можливість зручно пересуватися пішки та на велосипедах.[1]

В кожному місті можна виділити місця, що пов'язані з основними та допоміжними міськими функціями. Основні - це проживання, робота, пересування (транзит з роботи додому). Допоміжні – це відпочинок, розваги, культурне проведення часу. Чим більше в місті місць, пов'язаних з допоміжними міськими функціями (паркових рекреацій, місць для прогулянок, майданчиків і місць для відпочинку та заняття спортом, дитячих майданчиків, місць для спілкування, культурного проведення часу і т.п.), тим вище якість міського середовища. Тим воно краще для проживання, цікавіше для туриста, вигідніше для інвестора. Тим вище його соціальна активність. Що, власне, і треба добиватися. Місто соціально активне - значить живе.

Таким чином, головна задача реконструкції любого історичного центру малого міста – це створення якісного мультикомфортного архітектурного середовища. Що це означає? Розглянемо докладніше, які властивості повинне мати таке середовище, і що для цього треба робити?

Архітектурне середовище - це закономірно організована сукупність будівель і простору, який ці будівлі об'єднує, призначена для комфортної життєдіяльності людини в певний часовий проміжок [3].

Можна виділити наступні критерії мультикомфортного середовища: екокомфорт, енергокомфорт, комфорт перебування, комфорт пересування, санітарний та акустичний комфорт, візуальний комфорт, емоційний комфорт, адаптаційний комфорт.

1. Отже, архітектурне середовище історичного центру міста повинне бути екологічно комфортним. Для цього при реконструкції історичних центрів малих міст рекомендуються наступні заходи:

- винесення транзитного транспорту, промислових підприємств і транспортосемких підприємств за межі історичного центру;
- розвиток велосипедного транспорту та екологічно чистого громадського транспорту; історичний центр - переважно пішохідний центр;
- створення прогулянкових набережних, скверів, парків;
- використання прийомів «зелені фасади» та «зелені дахи» в оздобленні будівель, які сприяють очищенню повітря від забруднення, поліпшують керування зливовими стоками та зниженню ефекту міського теплового острова.

2. Якісне архітектурне середовище має бути енергокомфортним.

Для цього рекомендуються наступні заходи:

- зменшення споживання паливної енергії та застосування енергозберігаючих технологій для нових будівель і будівель, що підлягають реконструкції, використання альтернативних джерел енергії;
- «зелені фасади» та «зелені дахи» в оздобленні будівель для зменшення перегріву будинків влітку, що сприяє зниженню використання енергії на кондиціонування;

3. Архітектурне середовище має бути комфортним для перебування, затишним. Це означає:

- дотримання пішохідного масштабу для будівель та простору;
- створення м'яких та відкритих кордонів між будівлями і простором перед ними шляхом продовження функції будівлі на територію вулиці, площі або внутрішнього двору або шляхом входження простору площі чи вулиці в будівлю;
- створення невеликих відкритих майданчиків для проведення часу;
- використання малих архітектурних форм, які зможуть забезпечити затишок і комфорт для людей в процесі очікування або проведення часу на відкритих просторах, поза будівлями, в різних погодних умовах;
- насичення історичного центру вуличними меблями;
- влаштування місць для сидіння біля дерев, що забезпечить тінь, затишок;
- насичення середовища елементами ландшафтного благоустрою;
- багато зелених просторів створять затишок для очей.

4. Архітектурне середовище також має бути комфортним для пересування, компактним, зручним та безпечним. Це означає, що:

- пішохідний простір в межах комфортної доступності (1000м) має поєднувати в собі багато різноманітних міських функцій: місця для проживання, праці, навчання, торговий простір, культурний простір, місця для відпочинку, розваг, проведення часу, зайняття спортом, а також транзит (зручний спосіб дістатися до будь-яких цих міських функцій);

- житлова забудова має бути організована в компактні квартали, де перші поверхи слід виділити під громадську функцію;
- невеликі затишні пішохідні вулиці мають бути поєднані з невеликими площами, місцями де можна зупинитися, відпочити, провести час з друзями;
- історичний центр малого міста має стати переважно пішохідним, тому весь транзитний транспорт слід винести за його межі; рух має бути змішаним (пішоходи, велотранспорт, обслуговуючий транспорт) але пріоритетним для пішоходів;
- має бути якісне дорожнє покриття;
- слід забезпечити зручність для пересування маломобільних мешканців та туристів;

Наповнення історичного центру різноманітними функціями дасть можливість підтримувати його активне життя протягом усієї доби. В ньому завжди будуть люди, значить там завжди буде безпечно. Джейн Джекобс у своїй книзі «Смерть та життя великих американських міст» зазначила, що безперервне фізичне перемішування людей, які перебувають на вулиці з різними цілями - єдиний спосіб забезпечити вуличну безпеку [2].

Також слід наситити міське середовище ліхтарями, завданням яких є захистити людину від темряви і тим самим сприяти її комфортному пересуванню і довготривалому перебуванню на вулицях і площах міста.

5. Не менше важливим для довготривалого перебування людини в міському середовищі є санітарний комфорт, який включає в себе відчуття захищеності від сонця, опадів, вітру, шуму.

Місця для відпочинку слід захищати від вітру зеленими насадженнями, високими клумбами. Місця для сидіння доречно організувати ближче до будівель, в пограничній зоні. Для захисту від сонця та опадів вони мають розташовуватись під штучними або природними навісами (зонтами, тентами, виносними козирками або навісним другим поверхом будівель, в галереях, аркадах або біля дерев). Акустичний комфорт досягається штучним пониженням потужності транспортного шуму. Для цього місця для відпочинку та довготривалого перебування слід розташовувати в пішохідній, парковій зонах або в середині кварталів, в більш спокійній зоні, подалі від транспорту. Мають бути створені невеликі затишні куточки, де можна поспілкуватися. Від дороги ці місця необхідно захищати різнорівневими зеленими насадженнями або високими клумбами, які будуть гасити транспортний шум. «Зелені фасади» будинків також додатково поглинають шум, прибирають ефект його відбиття.

6. Дуже важливим для людини є візуальний комфорт. Архітектурне середовище історичного малого міста має бути красивим.

Для цього слід зберегти, відновити, відтворити або відреставрувати пам'ятки архітектури. Автентичність міста – це те, за чим зазвичай їдуть туристи, але це не все. Гармонійне поєднання історичного та нового є не менш цікавим і привабливим. Отже різноманітні фасади нових будівель, мають бути об'єднані історичним, традиційним для даного середовища, масштабом, парцеляцією, кольором, матеріалом, і бути підпорядкованими пам'яткам.

Слід приділити увагу проробці деталей фасадів на рівні очей (перший, другий поверхи). Використанню якісних матеріалів в оздобленні фасадів, покритті доріжок, елементах благоустрою. Архітектурне середовище необхідно збагатити зеленими клумбами, деревами, штучними водоймами, щоб можна було біля них посидіти, милуючись красою оточуючих будинків.

7. Архітектурне середовище історичного центру малого міста також має бути емоційно комфортним.

Місцевим мешканцям і особливо туристам має бути цікаво. Для цього необхідно створити цікавий сценарій пішохідних маршрутів. Архітектор має виступити в якості режисера; акторами будуть самі люди (мешканці та туристи), будинки, малі архітектурні форми; сцена - це міський відкритий простір (двори, вулиці, площі, сквери, парки, набережні). Завданням є організувати дію, залучити всіх акторів, створити сценарій шляхом чергування сцен (вузьких і широких просторів, відкритих і закритих, різних функцій, емоцій), має бути цікаво. Також необхідно організувати напрямок руху. Провести туриста по задуманому сценарію до кульмінації, самого красивого місця в даному історичному місті. Напрямок руху вкажуть атрактори - вказівники, цікаві малі форми, акценти, домінанти. Від одного атрактора до іншого повинні бути:

- невеликі, короткі перспективи; картинка повинна змінюватися, людина не повинна втомлюватися, їй має бути цікаво;

- немонотонні фасади будівель, кожен з різною темою;

- створенні цікаві місця для зупинок, наприклад біля відреставрованої пам'ятки архітектури, шляхом розширення простору та облаштування його місцями для сидіння;

- створенні місця для враження, облаштовані цікавими малими архітектурними формами; повинно бути цікаво дивитися не тільки на будівлі та елементи благоустрою а і спостерігати за дією, що розгортається на їх фоні;

- організовані постійні та тимчасові інсталяції (виставки);

8. Архітектурне середовище історичного центру малого міста має бути адаптаційно комфортним. Пристосованим до потреб і можливостей різних груп людей.

Мається на увазі не тільки комфортне фізичне пересування та перебування на вулицях різних людей з різними фізичними можливостями. Це, звісно, має бути вирішеним в першу чергу. Міське середовище також має задовольняти їх креативні, соціальні та різні функціональні потреби, трансформуватися, легко пристосовуватись під нові. Воно має бути дружнім. Користувачами та виробниками міського середовища є місцеві мешканці (в першу чергу), туристи та інвестори. Слід враховувати саме їх побажання і можливості та залучати саме місцевих мешканців до участі в облаштуванні свого міста, створенні привабливих, дружніх міських просторів.

Дружні місця у місті – це ті місця, де відчуваєшся добре. В них завжди багато людей, які прийшли сюди відпочити, провести свій вільний час. Як правило, це улюблені місця місцевих мешканців. Слід проаналізувати, чому саме, і інші місця, особливо негативні, організувати за образом і подобою до дружелюбних, додавши те, що їм не вистачає.

Джейн Джекобс визначила, що «щасливі території», які приваблюють більше людей, рідко розташовуються по сусідству з масивними зонами, цілком присвяченими одному способу використання, монофункціональними магнітами [2].

Отже, непривабливі, порожні міські території – це смуги недостатнього використання. В них немає життєвої енергії. Щоб оживити, їх слід функціонально наповнити, створити багатофункціональне міське середовище, де кожен зможе знайти для себе щось цікаве, себе виразити, відпочити чи просто поспостерігати за міським життям.

Якщо мова йде про простір площі, то він може використовуватись як активна публічна сцена, з місцями для проведення різних культурних заходів, фестивалів, свят, ярмарок, з інсталяцією, що трансформується, адаптується під необхідну міську сцену. В історичному центрі також слід створити креативні майданчики, які можуть використовуватися для різних творчих занять місцевих мешканців і туристів різних вікових груп, в тому числі для ігор і для спорту (скейт, паркур, танці, шахи). Майданчики мають бути облаштовані зручними місцями для сидіння для тих, хто хоче лише поспостерігати за активними учасниками відкритих міських заходів.

Привабливе архітектурне середовище є соціально та комерційно активним. Активним, значить адаптованим під філософію – привернути увагу, залучити на вулицю більше людей і затримати їх там довше, тобто вулиці і площі мають стати не просто транзитом, а місцями для тривалого перебування. Яким чином? Слід створити багатофункціональне міське середовище та наповнити його зручними місцями, де б люди бажали затриматись довше, провести свій вільний час. Це можуть бути відкриті торгові простори для всіх,

пасажі, відкриті магазини, відкриті вітрини, що запрошують до входу, вуличні кафе, місця для спілкування та відпочинку.

Висновки. Отже, всі ці особливості треба врахувати при проведенні реконструкції та створенні якісного мультикомфортного архітектурного середовища в історичному центрі малого міста. Воно має стати затишним, красивим, цікавим, зручним, безпечним, соціально активним. Кожен мешканець та турист зможе знайти собі заняття по душі незалежно від віку. Вони зможуть насолодитися красою відреставрованих пам'яток, не поспішаючи прогулятися по вулицям міста, купити сувеніри, зупинитися і послухати вуличних музикантів, посидіти на площі, спостерігаючи за перехожими та міським життям, зустрітися з друзями в кафе, зайнятися спортом, проїхатися на велосипеді, покататися на скейт і роликах або просто посидіти на лавочці, поспостерігати, як граються діти, чи погуляти по парку, подивитися на воду і розслабитися. Це має стати місцем, в якому просто хочеться жити, і в яке хочеться повернутись.

Література

1. Гейл Ян. Города для людей. – М.: Концерн «КРОСТ», пер. с англ.- Альпина Паблишер, 2012. – 276 с.
2. Джекобс Джейн. Смерть и жизнь больших американских городов/ Пер. с англ. – М.: Новое издательство, 2011. – 460 с.
3. Лещенко Н.А. Якісне сучасне архітектурне середовище історичного центру малого міста // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – К.: КНУБА, 2014. – Вип. 36. – С. 142 – 146.

Аннотация

В статье определяются критерии мультикомфортной архитектурной среды и приемы ее создания в процессе реконструкции исторических центров малых городов.

Ключевые слова: мультикомфортная архитектурная среда, исторический центр, малый город, экомкомфорт, энергокомфорт, комфорт пребывания, комфорт передвижения, санитарный и акустический комфорт, визуальный комфорт, эмоциональный комфорт, адаптационный комфорт.

Annotation

The article defines the criteria for Multi-Comfort architectural environment and methods of its creation in the process of reconstruction of the historical centers of small towns.

Key words: multi- comfort architectural environment, the historic center, the small town, eco-comfort, energy comfort, comfort stay, motion comfort, sanitary and acoustic comfort, visual comfort, emotional comfort, adaptive comfort.